

MESTNI ARHITEKT IN ARHITEKTURA MESTA

UDK 72 (497.4 Maribor)
prejeto 05.11.2008

THE CITY ARCHITECT AND CITY ARCHITECTURE

izvleček

Razlog, ki je privedel do ustanovitve funkcije mestnega arhitekta v Mariboru, je bila županova želja, da razvoj mesta na področju arhitekture ne bi potekal stihijno in parcialno, temveč bolj usklajeno, sistematično in dinamično. Med nalogami mestnega arhitekta so: svetovanje županu, dajanje pobud in predlogov strokovnim službam, katerih namen sta smotrna in usklajena raba prostora ter bolj urejeno bivalno okolje, obravnava pobud upravnih organov in investitorjev za pripravo prostorskih načrtov, obravnava strokovnih podlag za druge prostorske ureditve in gradnje, koordinacija evropskih projektov. Na splošno mestni arhitekt skrbi za arhitekturni in urbanistični razvoj mesta, ki naj bo čim bolj skladen in enakomeren. Zaradi projekta Maribor – evropska prestolnica kulture 2012 in zimske Univerzijade leta 2013, ki sta dva največja nacionalna projekta na področju kulture in športa ter zahtevata izredno koordiniran pristop pri umeščanju grajenih struktur v prostor, je odločitev toliko bolj logična. Sestavek razčlenjuje način in izhodišča delovanja mestnega arhitekta.

ključne besede:

mestni arhitekt, Maribor, arhitektura mesta, evropska prestolnica kulture 2012, zimska Univerzijada 2013

abstract

The reason which led to the introduction of the post of city architect in Maribor was the mayor's wish to prevent the city from developing – with regard to architecture - in an unbridled and partial fashion, and to promote a more concerted, systematic and dynamic approach. The city architect's tasks include advising the mayor; launching initiatives; presenting suggestions to expert bodies whose goal is appropriate and harmonised land management, and the better management of the living environment; considering initiatives from administrative bodies and investors regarding the preparation of spatial plans; considering expert guidelines for other spatial arrangements and constructions; and coordinating European projects. Generally, the city architect is responsible for the architectural and urbanistic development of the city, which should be as harmonious and equitable as possible. Because of the project "Maribor – European Capital of Culture 2012" and the "Winter Universiade 2013", which are the two greatest national culture and sports projects, requiring an extremely well-coordinated approach to the siting of built structures, the mayor's decision is so much more logical. The contribution articulates the modality and starting points of the city architect's activity.

key words:

city architect, Maribor, city architecture, European Capital of Culture 2012, Winter Universiade 2013

Urbanistična zasnova mesta Maribor iz leta 2000 je v osnovi zelo dober prostorski dokument. Pri njegovem nastanku je sodelovalo veliko različnih strokovnjakov, obenem pa se je k aktivnemu sodelovanju ves čas poskušalo pritegniti tudi meščane. Prav zaradi vključevanja javnosti je bila zasnova mednarodno nagrajena. Javnost se je pretežno vključevala in sodelovala pri izvedbi različnih arhitekturno-urbanističnih delavnic. Ob tem je Maribor izredno aktivno in uspešno razpisoval ter izvajal javne arhitekturne natečaje. Od lani v Mariboru deluje tudi Katedra za arhitekturo.

Da bi te potenciale kar najbolje izkoristili, povezali in zagotovili trajnostno interakcijo med stroko, upravnimi službami in meščani, je bila na pobudo župana ustanovljena funkcija mestnega arhitekta, kakor jo podobno poznajo tudi druga evropska mesta. Mestni arhitekt naj bi na osnovi že sprejetih in izvedenih projektov usklajeval, preverjal in usmerjal razvoj v skladu s celotno vizijo, kar je toliko bolj pomembno, če pogledamo, kakšni izzivi mesto čakajo v prihodnje.

Prostorski razvoj mesta Maribor

Maribor se ne razvija kot na primer Pariz ali Ljubljana zvezdasto iz centra navzven, ampak pahljačasto – izpod Piramide in nabrežja reke Drave proti Dravskemu polju na jugovzhodu. Podobno se razvijajo mesta, ki ležijo ob morju in se lahko širijo samo v nekatere smeri, na primer Barcelona.

Maribor je na severu omejen z gričevjem in vinorodnimi legami, na zahodu se pokrajina zoži v Dravski dolini in na jugu je že dosegel obronke Pohorja. Tako je območje širitve usmerjeno predvsem proti jugovzhodu na Dravsko polje. Razvoj v tej smeri generirajo tudi prometni tokovi, ki povezujejo Srednjo Evropo z Balkanom in Vzhodno Evropo z Mediteranom. Vsake četrto stoletja je namreč v mestu zgrajena nova prometna os in vsaka je umeščena bolj proti jugovzhodu. Tako danes staro mestno jedro leži na severovzhodnem robu mesta, neposredno ob vinogradih in gozdovih. To je nedvomno eno od ključnih izhodišč, ki narekujejo smer razvoja, lastnega samo mestu Maribor. Takšen razvoj mesta zahteva nenehno reorganizacijo, ker se z rastjo, ki je usmerjena pretežno v eno smer, pojavlja potreba po vedno novi reorganizaciji in prestrukturiranju območij. Konkretno to pomeni, da se območje, ki je bilo v preteklosti na robu, znajde v samem geografskem središču mesta. To danes velja za območje ob železniškem križišču, ki je bilo ob izgradnji na samem skrajnem jugovzhodnem robu mesta. Danes je to geografsko središče, ki se razvija v novo sodobno središče mesta.

Urbanistična zasnova mesta Maribor 2000

Urbanistična zasnova mesta Maribor je leta 2002 dobila posebno priznanje Evropskega sveta urbanistov. V obrazložitvi piše: "Priprava Urbanistične zasnove mesta Maribor je zahtevala hitre aktivnosti na visoki strokovni ravni, ki so bile dosežene z

vrsto urbanističnih delavnic, na katerih so se strokovnjaki soočili z javnostjo. Takšno delo je ne le zagotovilo visokih standardov v procesu snovanja, temveč tudi široka sprejemljivost in preglednost zasnove, obenem pa je utrdilo strategijo razvoja mesta navznoter, kot dela splošnega cilja – trajnostnega razvoja". V obrazložitvi je zajet predvsem vidik snovanja prostorske zasnove in v njegovem okviru vodenje uspešnega dialoga z javnostjo, kakor tudi obračanje stroke k iskanju mestnih notranjih rezerv, kar je eden od temeljev trajnostno naravnane prostorskega razvoja.

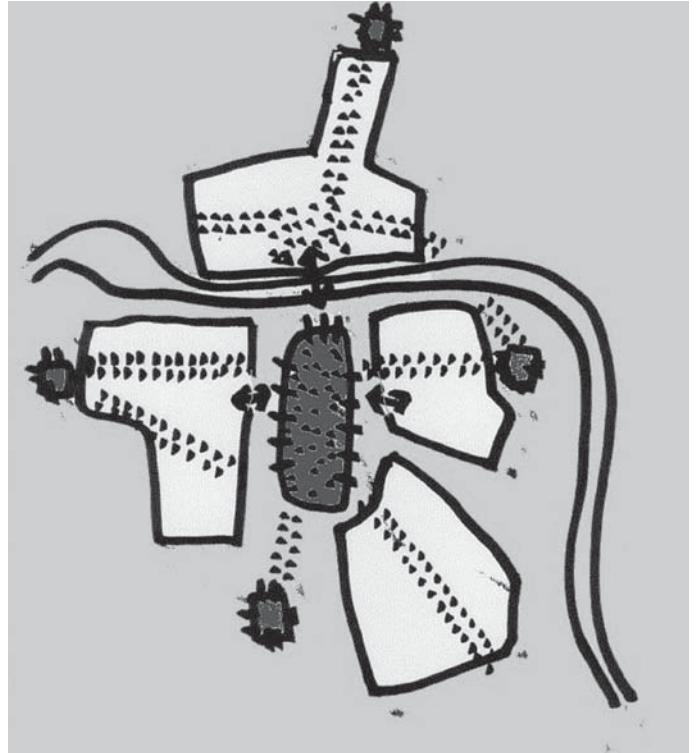
Introvertirana rast mesta sloni na:

izoblikovanju novodobne centralnomestne sredice, ki povezuje do sedaj štiri ločene predele v enovito strukturo, faznem zapolnjevanju in prestrukturiranju manj kvalitetnih, prostih, deficitarnih površin mesta (v sredici in na robu), doslednem izoblikovanju infrastrukturnega omrežja, ki podpira razvoj javnega potniškega prometa, vzpostavitvi homogene mestne regije.

Tako urbanistična zasnova ne predpisuje oblike in dokončne vsebine mesta, ampak uveljavlja pojem preurejanja mesta.

Arhitekturni natečaji

Od sredine devetdesetih let naprej je Društvo arhitektov Maribor in kasneje ZAPS, v sodelovanju z občinskimi službami, organiziralo odmevne javne in lokalne arhitekturne natečaje. Prvi v seriji javnih natečajev preurejanja mesta je bil natečaj za ureditev *Slomškovega trga*, razpisan in izveden leta 1995 (zmagovalec B. Podrecca s sodelavci). Mednarodni urbanistično-arhitekturni natečaj *Center Drava* (1996) je bil največji projekt, razpisan za degradirano površino v Sloveniji (Njirič + Njirič arhitekti). Leta 1997 razpisan natečaj za Trg Borisa Kreigherja (A. Prinčič s sodelavci), danes *Trg Leona Štuklja*, je odprl nove perspektive v oblikovanju odprtega tržnega prostora, javni natečaj za *preureditev novega mestnega stadiona* (R. Oman, Š. Videčnik, K. Žlajpah, A. Žnideršič) je v mesto prinesel novega inovativnega duha ter obogatil mesto z arhitekturno ikono. Leta 1998 je bil natečaj za Psihatrijo (U. Lobnik, A. Podlipnik in Biro 71). Leta 1999 razpisan javni natečaj za *zimsko kopališče z olimpijskim bazenom* je pomenil realizacijo dolgoletnih teženj mesta po sodobnem in evropsko primerljivem kopališču. Leta 2001 je bil razpisan vabljeni natečaj za *mestni multikino* (Zadavec arhitekti) in pozneje vabljeni natečaj za ureditev širšega območja multikina ob reki Dravi (M. Florjančič, M. Blenkuš). Sredi leta 2002 javni natečaj za osrednjo mestno tržnico (R. Benda, P. Hočevnar, M. Zorc) ter leto pozneje za prenovo kompleksa Minoritov za potrebe lutkovnega gledališča ter letnega avditorija (J. Kobe, R. Žnidaršič) je določil smer razvoja in prenove jugozahodnega roba starega mestnega jedra. Leta 2004 je bil razpisan in izveden javni natečaj za *dozidavo in prenovo občinske stavbe* (M. Zorc). Pozneje še javni natečaj in izvedba za Studensko brv (B. Reichenberg, G. Reichenberg, S. Rek, M. Milič, avtorja statike V. Markelj ter R. Mlakar). Vrsto let Maribor sodeluje pri mednarodnem natečaju Evropan. Ob tem je bila razpisana še cela vrsta vabljenih natečajev, npr.: stanovanjski bloki pri Radvanjskem gradu (U. Lobnik, A. Podlipnik), trg za stanovanjsko pozidavo Radvanje (Igre, d. o. o, I. Recer, Š. Recer, R. Gostinčar), *prenova Kulturnega centra Pekarna*. Letos sta bila

Skica 1: Koncept urbanistične zasnove mesta Maribor, združevanje štirih predelov mesta Maribor v povezano strukturo na območju sive mestne cone. Metoda in princip dela/kontinuiteta + strateški cilj/uresničevanje urbanistične zasnove.

Sketch 1: Urban design concept for the City of Maribor, aggregating four sections of the City of Maribor into a connected structure within the area of the urban grey zone.

Slika 1: Arhitekturna delavnica Mariborsko jezero/Lake of Maribor which brought together municipal planning bodies, the local community and a private investor Terme d.d. Projekt je nastal v sodelovanju ljubljanske Fakultete za arhitekturo, prof. dr. A. Vodopivec in mariborske Katedre za arhitekturo, doc. Uroš Lobnik, november 2007 – marec 2008. Metoda in princip dela/povezovanje in sodelovanje + strateški cilj/trajnostni razvoj primestja.

Figure 1: Architectural workshop Mariborsko jezero/Lake of Maribor which brought together municipal planning bodies, the local community and a private investor Terme d.d. The project sprang up from the collaboration between the Ljubljana's Faculty of Architecture, Prof. Dr. A. Vodopivec, and Maribor's Chair of Architecture, Asst. Prof. Uroš Lobnik, November 2007–March 2008.

razpisana dva javna arhitekturna natečaja, in sicer za prenovo Rotovškega trga z Rotovžem in Mestne knjižnice ter prenovo Mariborskega otoka s kopališčem. Ob tem sta dva v pripravi, in sicer nabrežje reke Drave in Lent ter Glavni trg. Vzporedno je bila razpisana vrsta vabljenih natečajev.

Iz naštetega je razvidno, da je Maribor v preteklosti razpisal javne natečaje za večino ključnih mestnih projektov, razen za novo koncertno dvorano in sodobno umetnostno galerijo. Vrsto projektov smo v mestu tudi izvedli, drugi so v fazi izvajanja (osrednja mestna tržnica, prenova kompleksa Minoritov za potrebe lutkovnega gledališča ter letnega avditorija ...), nekaj jih je v fazi dokončnega projektiranja in iskanja sredstev za izvedbo (prenova mestnih trgov, dozidava in prenova občinske stavbe, Kulturni center Pekarna).

Evropska prestolnica kulture 2012

Evropska prestolnica kulture 2012, z Mariborom kot nosilcem projekta ter partnerskimi mesti *Mursko Soboto, Ptujem, Slovenj Gradcem, Velenjem, Celjem, Novim mestom, pomeni razvoj vzhodne kohezijske regije* iz manj razvite in je tudi z državnega stališča spoznana kot enkratna priložnost za celotno Slovenijo, saj bomo s tem dvignili gospodarstvo več kot polovice države na raven razvitih. To je nedvomno ambicija, ki je nadvse pomembna, tako z narodno-gospodarskega kot širšega socialnega stališča. Slovenija ima z zastavljenim konceptom vzhodne kohezijske EPK 2012 priložnost, da vzpostavi model razvoja širše regije s pomočjo kulture in z njo povezanih dejavnosti iz nerazvite v razvito regijo in s tem postane svojevrsten evropski (in verjetno tudi svetovni) unicum, ki služi drugim državam in regijam s podobnimi problemi kot primer odlične prakse, s čimer bi se Slovenija kot država zagotovo najboljše promovirala in vpisala na evropski ter svetovni zemljevid.

Namen projekta je *celotni pristop, trajnostni razvoj regije, medregionalno in policentrično delovanje, utrjevanje lokalnih identitet, mednarodna prepoznavnost Maribora in partnerskih mest, javno-zasebno partnerstvo, kulturna infrastruktura, prenova kulture in industrijske dediščine, dopolnjevanje obstoječe in izgrajevanje nove turistične, rekreativne in prometne infrastrukture, digitalizacija kulture, vzpodbujanje medkulturnega dialoga, vzpostavitev izobraževalnih deficitarnih programov ter ustanov in vključevanje vseh družbenih skupin.*

Cilji projekta so prenova 30 spomeniško zaščitenih objektov, 7 novogradenj za kulturne in sorodne vsebine, 7 novih rezidenčnih centrov za umetnike, 5 novih centrov kreativnih industrij, 1 nov muzej na prostem (skansen), 3 nove mreže s področja umetnosti in premične kulturne dediščine, 1 nova evropska mreža multimedijskih centrov, 58 novih programov s področja kulturne dediščine, arheologije, umetnosti, AV, filma in izobraževanja, 90 mednarodnih koprodukcij projekto v času EPK 2012, 8 novih kulturnih in turističnih poti, 1 digitalni celostni informacijski produkt, 10 novih projektov s področja socialne vključenosti, 2 nova projekta s področja multikulturnega sožitja, 1 nov mednarodni projekt s področja globalne kulture miru, 3 novi projekti v okviru Natura 2000, 13 investicij v prometno infrastrukturo, 31 drugih investicij (turizem, rekreacija, izobraževanje). Vsi cilji so tako ali drugače vezani na prostorsko umeščanje in arhitekturno oblikovanje, ki bodo morali biti nujno usklajeni s celotno vizijo dolgoročnega razvoja regije.

Zimska Univerzijada 2013

Projekt Zimska Univerzijada, ki ga organizira mesto Maribor v sodelovanju z mestnima občinama Ruše in Zreče, bo spodbudil celotno izgradnjo turistične in športne infrastrukture ter etabliranje Maribora kot univerzitetnega

Slika 2: Razstava desetih strateških vzidav v starem mestnem jedru Maribora, predstavitev, odprta razprava. Projekti, izdelani na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani, v sodelovanju z Mestno občino Maribor, seminar arhitekture mesta, prof. Janez Koželj, september 2007 do november 2008. Metoda in princip dela /transparentnost + strateški cilj/prenova starega mestnega jedra.

Figure 2: Exhibition of ten strategic built structures inserted in Maribor's old city core, presentation, open discussion. Designs elaborated at the Faculty of Architecture of Ljubljana in collaboration with the Municipality of Maribor, seminar on urban architecture, Prof. Janez Koželj, September-November 2008.

in turističnega središča. Pri tem bo nujno izgraditi središče Univerzijade – univerzitetno športno vas ter izvesti projekte, kot so Skakalni center Pohorje (smučarski skoki na 90 in 120-metrski skakalnici ter nordijska kombinacija smučarskih skokov na 90-metrski skakalnici), tekaške proge Športnega centra Pohorje (smučarski teki, biatlon), Športno rekreacijski center Pohorje, kjer je treba zgraditi snežni kanal na Arehu ter manjšo skakalnico v Skakalnem centru Pohorje (deskanje na snegu), Ledeno dvorano Maribor in drugo dvorano, ki je v planu izgradnje (hokej na ledu, umetnostno drsanje, hitrostno drsanje).

Glede na naravne danosti je razumljivo, da se bo večina športnih aktivnosti odvijala na ali pod Pohorjem. Pohorje je prepoznano kot izjemna naravna kvaliteta, zato bo predvsem pri umeščanju potrebne športne infrastrukture trajnostno načrtovanje ključno izhodišče.

Mestni arhitekt

V preteklosti v mestni upravi med županovimi svetovalci ni bilo arhitekta. Le izjemoma se je med podžupani znašel arhitekt. Tudi v sedanji mestni upravi ni niti župan niti kdo od podžupanov arhitekt. Župan se zaveda, da sta arhitekturna podoba in razvoj mesta ključna dejavnika identitete mesta, zato želi, da izgradnja v določenih primerih ne bi potekala stihijsko in parcialno, temveč bolj usklajeno in sistematično ter dinamično. Tako je bila na njegovo pobudo vpeljana funkcija mestnega arhitekta, ki neposredno ali v sodelovanju z županom povezuje in usklajuje ter vodi projekte. Povezovanje in usklajevanje poteka tako na nivoju mesta in mestne uprave kot tudi na nivoju medobčinskega usklajevanja ter sodelovanja z državnimi organi, od ideje do izvedbe.

Iz opisa urbanistične zasnove mesta Maribor, opisa že

izvedenih in realiziranih javnih arhitekturnih natečajev ter mnogih, ki še čakajo na realizacijo ali so razpisani, projektov EPK 2012 in Univerzijada 2013 ter nalog, ki jih mestni arhitekt ima, so razvidni obsežnost dela ter izredni izzivi, ki mesto čakajo v prihodnje.

Mestni arhitekt mora biti most med stroko, občinskimi službami, upravo in zasebnim sektorjem, v smislu presejanja birokratske naravnosti, v skladu z dolgoročno strategijo razvoja mesta in regije.

Zasebni interes, ki je povečini predvsem kratkotrajno naravnani, je treba pravilno usmerjati in nadgrajevati, v smislu hitrejšega in boljšega razvoja mesta, s težnjo po bolj kvalitetnem urbanem okolju. Naloga mestnega arhitekta je tudi prezentacija in pojasnjevanje dela na področju prostora ter arhitekture splošni javnosti in neposredno vključevanje v proces nastajanja prostorskih vizij.

Tako začrtano delo nujno zahteva dosledno nevpletenost v konflikte interesov, neodvisnost in odločnost. Drugače povedano objektivnost, visoko strokovnost, zmožnost povezovanja in timskega dela. Ob tem sta potrebni še naravnost k novostim v stroki ter sposobnost prepoznavanja ključnih problemov in njihovo reševanje. Zastavljeno delo je treba kontinuirano spremljati in privedi do zastavljenih rešitev. Funkcija mestnega arhitekta je novost v občinski upravi. Zaradi tega se dnevno odpirajo nova področja, ki zahtevajo delovanje in usklajevanje, da bi se prostorski razvoj mesta lahko razvijal z vizijo in skladno.

Glede na to, da je naloga mestnega arhitekta v splošnem skrb za arhitekturni in urbanistični razvoj mesta, se zdi, da je pristojen za vse, kar se v mestu gradi. Dejstvo je, da se v mestu trenutno gradi na podlagi odločitev in rešitev, ki so bile sprejete v preteklosti in je delo usmerjeno pretežno v spremljanje in reševanje dilem,

Slika 3: Prostorski načrt in strokovne podlage za območje prestrukturiranja sive mestne cone. Izdelano na podlagi koncepta urbanistične zasnove mesta Maribor in mednarodnega arhitekturnega natečaja. Centralne mestne funkcije z vertikalnimi poudarki, veznim grajenim tkivom ter izgrajena mestna prometna infrastruktura. Oblikovno, vsebinsko in prometno povezuje mesto Maribor v kompaktno strukturo, november 2008, avtor: AU arhitekti, Urbis, d. o. o.

Figure 3: Spatial plan and expert guidelines for the restructured area of the urban grey zone, elaborated on the basis of the urban design concept for the City of Maribor and the international architectural competition. Central urban functions with vertical accents, built connecting tissue and realised urban transportation infrastructure. It unites the City of Maribor into a compact structure as to design, content and transportation, November 2008, author: AU arhitekti, Urbis d.o.o.

Slika 4: Sodelovanje krajanov pri nastajanju prostorske vizije za Mariborsko jezero. Krajanje so aktivno sodelovali tako pri pripravi izhodišč kot v samem procesu nastajanja. Zaradi kontinuiranega sodelovanja in strokovne argumentacije ter upoštevanja potreb in pobud je bila rešitev pozitivno sprejeta, april 2008.

Figure 4: Participation of local residents in the making of the spatial vision of Mariborsko jezero/Lake of Maribor. The local residents actively participated in the preparation of the starting points, as well as in the very process of making. Thanks to continuing participation, professional argumentation and the heeding of needs and initiatives, the solution was given a positive reception, April 2008.

Slika 5: Javni arhitekturni natečaj za ureditev Rotovškega trga z Rotovžem in mariborsko knjižnico v starem mestnem jedru. Prva nagrada, avtorji: prof. Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Dejan Fortuna, štud. arh. Nejc Lebar, štud. arh. Tomo Stanič, štud. arh., november 2008.

Figure 5: Public architectural competition for the arrangement of Rotovski Square and refurbishment of Maribor Library in the old city core. The first award went to the authors: Prof. Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Dejan Fortuna, student of architecture, Nejc Lebar student of architecture, Tomo Stanič, student of architecture, November 2008

ki se pojavljajo pri izvedbi projektov, konkretnih problemih ter delovanju, ki je usmerjeno v prihodnost, kjer gre za strateške usmeritve in odločitve.

Štirje strateški cilji

Zaradi izredno širokega diapazona delovanja in zaradi zelo različnega načina delovanja, od sodelovanja pri urejanju mikro ambientov mesta do občinskega prostorskega načrta ter sodelovanja od ideje do izvedbe pri projektih, ob tem, da je mesto pred izrednimi projekti, je bilo delo nujno usmeriti v strateške cilje in v njih delovati na strateških projektih.

Tako je delo na področju prostorskega načrtovanja mesta Maribor usmerjeno v štiri strateške cilje:

- uresničevanje Urbanistične zasnove mesta Maribor in izvedba ključnih projektov, s katerimi bo mogoče uresničiti začrtan koncept preurejanja

Mesta, v smislu združevanja štirih delov mesta Maribor v eno, bolj homogeno celoto,

- nadaljevanje prenove in revitalizacija starega mestnega jedra kot nosilca kulturnega in družbenega dogajanja,
- preverjanje možnosti, ki jih ponuja nova avtocesta na robu mesta kot izreden razvojni potencial,
- projekti, ki so usmerjeni v trajnostni razvoj Pohorja, Slovenskih goric, Dravskega polja, Kozjaka, s čimer bo zagotovljen tako razvojni kot naravovarstveni vidik.

V skladu z zgoraj naštetimi strateškimi cilji se izvajajo prav vsi strateški projekti.

Metoda in princip dela

Zaradi doseganja optimalne strokovnosti in optimalne realizacije projektov morajo način dela utemeljevati trije ključni elementi: transparentnost, kontinuiteta in povezovanje/sodelovanje.

- Delovanje mora biti zastavljeno tako, da bo mesto dobilo čim boljše arhitekturne rešitve, saj se v zdravem odprtem tekmovalnem duhu praviloma dosegajo najboljši rezultati. Z organiziranjem javnih tribun, sočenj in intervjujev se preverja sprejemljivost predvidenih posegov, ki se oblikujejo na podlagi različnih delavnic in strokovnih študij. Najpomembnejši od teh se praviloma pridobijo na javnih natečajih.

- Vse dobro zastavljene projekte je treba nadaljevati in po potrebi nadgraditi. Tu gre predvsem za projekte, ki so usklajeni z vizijo mesta in na ta način gradijo arhitekturo mesta Maribor.

- Povezovanje in sodelovanje sta v prvi vrsti nujna na nivoju občinskih služb, ki so na področju arhitekture mesta marsikdaj delovale neusklajeno ali celo v nasprotju druga z drugo. Sodelovanje tako poteka praktično z vsemi službami mestne uprave. Ob tem pa gre hkrati za sodelovanje z zunanjimi strokovnimi skupinami in posamezniki. K delu je treba pritegniti vse, ki bodo k dosegu cilja lahko kaj doprinesli.

Pogoj za uspešno delo je zmožnost hitrega odločanja, ki mora izvirati v strokovno opravljenem delu. Ključnega pomena pri tem je, da tisti, ki odločitev sprejema, to zna argumentirati, s tem omogočiti razvoj ter hkrati zanj prevzeti osebno

odgovornost. V preteklosti se je pogosto dogajalo, da so se ustanovljale komisije, ki problemov niso reševale.

Sklepna misel

"Mesto je neke vrste velika hiša in obratno, hiša je mesto v malem" [Alberti, 1485].

Navedek lahko razumemo v smislu razmerij med mestom in objekti v mestu ter objektom in njegovimi deli. Lahko pa razumemo trditev tudi tako, da bodo hiše gradile mesto, če bomo z načrtovanjem mesta ustvarili primerne podlage za načrtovanje hiš. Zato moramo imeti pri gradnji hiš in načrtovanju mesta enake metode in skupne cilje. Citat torej govori o nujni povezanosti urbanizma in arhitekture, saj predpostavlja, da je mesto neke vrste velika hiša in hiša mesto v malem. Tako bi lahko rekli, da mora biti v vsakem delu mesta ali posamični arhitekturi prisoten princip celotnega mesta ali: mesto mora vse arhitekture povezovati v večjo celoto – v arhitekturo mesta.

Urbanizem se je kot disciplina pojavil zaradi novih problemov, kot so nekontrolirana in hitra rast mest, pomanjkanje stanovanj, problematika degradiranih območij, socialni problemi ... Kot orodja za svoje delo urbanizem uporablja različne znanstvene metode, od statističnih analiz do matematičnih analiz, optimizacije ... Še pred nedavnim se je urbanizmu dodeljevala vloga edinega pristojnega foruma za načrtovanje mesta, ne le na nivoju določanja namembnosti, temveč tudi oblikovanja mestnega prostora. S tem je bila arhitektom dodeljena podrejena vloga, omejena zgolj na pozidavo določenih območij.

Vendar je takšna ločitev nelogična in neprimerna, saj je pozicija arhitekta, ki se ne ukvarja s tem, kje in kaj se gradi, ampak samo še kako, v smislu arhitekture mesta slaba. To pomeni, da je arhitektura omejena le na formalen izraz in organizacijo znotraj odmerjene parcele. Posebej problematično postane vprašanje, ko prostor ločeno urejajo še gradbeni inženirji ali prometni inženirji, kar se dogaja pri načrtovanju cest, železnic in mostov. Tako pridemo do delitev območij na dele, ki niso več elementi celote – mesta.

Pri tem je nujno omeniti, na kakšen način naj se mesto kot arhitektura razvija. Principe, po katerih naj se mesto gradi, če hočemo govoriti o njem kot o arhitekturi, bi lahko strnili v dve definiciji. Prostorski sistem mora biti razpoznaven, mesto mora biti berljivo kot struktura, in če želimo, da bo *genius loci* tudi *stabilitas loci*, se mora mesto v svojem razvoju in rasti nenehno ozirati po principu svojega nastanka, ki je lastno le njemu samemu in ga zaradi tega doživljamo kot posebno izkušnjo.

Mestni arhitekt je tisti, ki mora vseskozi ohranjati pregled nad celoto, bdeti nad uresničevanjem strateških ciljev in projektov, reševanjem ključnih problemov, prepoznavati kreativne potencialne in nakazovati možnosti ustvarjanja novih paradigem ter sintez.

Viri in literatura

- Becon, N.E., 1995: *Design of Cities*, Thames and Hudson, London.
- Bernik, S., 2004: Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja. Mestna galerija Ljubljana, Ljubljana.
- Bernik, S., Zupan, G. et al, 2001: 20. stoletje: Arhitektura od moderne do sodobne: vodnik po arhitekturi. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Ljubljana.
- Brvar, A., 1999: Mariborska knjiga. Slovenska matica v Ljubljani, Ljubljana.
- Camilo Sitte., 1997: *Umetnost graditve mest*, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.
- Cilenšek, M., 2006: Prišla je železna cesta, 7dni št. 21, Maribor.
- Curk, J., 2000: Maribor-vodnik po mestu in bližnji okolici. Umetniški kabinet P. Premzl, Maribor.
- Curk, J., 2004: Mariborske vedute. Umetniški Kabinet Primož Premzl, Maribor.
- Curk, J., 2004: Maribor skozi stoletja. Razprave 1, Založba Obzorja, Maribor.
- Ferlež, J. 2001: Mariborska dvorišča, MKC, Maribor.
- Framton, K., 2001: *Modern Architecture since 1900*. Phaidon Press Limited, London.
- Gideon, S., 1954: *Space, time and architecture: the growth of a new tradition*. Harvard University Press, Cambridge.
- Hartman, B., 2001: *Kultura v Mariboru*, Založba Obzorja, Maribor.
- Koželj, J., 1987: Tipologija mestne stanovanjske arhitekture in njena sovisnost z morfologijo mestnega prostora. Krt, Ljubljana.
- Lobnik U., 2003: *Maribor Overload - Preurejanje mesta (1993–2003)*. Mestna občina Maribor, Maribor.
- Pirkovič-Kocbek, J., 1982: *Izgradnja sodobnega Maribora*. Partizanska knjiga, Ljubljana.
- Pogačnik, D., 2003: *Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918–1941*, Litera, Maribor.
- Puff, R., G., 1999: *Maribor*, Založba Obzorja, Maribor.
- Radovanovič, S., 2005: *Mariborske ulice*, Kapital, Maribor.
- Šijanec, F., 1961: *Sodobna slovenska likovna umetnost*, Založba Obzorja, Maribor.
- Vodopivec, A., 1987: *Vprašanja umetnosti gradnje*. Krt, Ljubljana.
- Vodopivec, A., 1993: *Temelji in meje arhitekturne avtonomije /doktorska disertacija/*. Fakulteta za arhitekturo gradbeništvo in geodezijo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.